

Esileht Uudised **Veeökoloogide muljeid Walesis toimunud jõgede taastamise konverentsilt**

Veeökoloogide muljeid Walesis toimunud jõgede taastamise konverentsilt

BLOGI 17.06.2026

RMK

Teksti autorid: Anett Reilent, Tuuli Teppo ja Lagle Matetski

Aprilli lõpus käisid RMK veeökoloogid Walesis Newporti linnas, kus toimus jõgede taastamisele pühendatud konverents *River Restoration Centre'i Annual Conference 2026* (edaspidi RRC). See on üks Euroopa olulisemaid jõgede taastamisega seotud sündmuseid, kus kohtuvad teadus, praktika ja kogemused. Kolm päeva põnevaid esitlusi ja palju sisukaid vestluseid andsid kuhjaga mõtteid, mida ka Eesti jõgede taastamisel arvesse võtta.

Konverentsilt jäi mulje, et laiem teadlikkus jõgede heaolu parandamise ja hoidmise vajadusest on hooga maad võtmas. Kui mõni aasta tagasi osales samal konverentsil vaid ligikaudu 150 inimest, siis sellel aastal oli kohal üle 600 inimese! Peamiselt olid külalstajad pärit Suurbritanniast ja lirimaalt, kuid osalejaid leidis ka mujalt Euroopast ning isegi kaugemalt. Eestist oli kohal seitsmeliikmeline delegatsioon – lisaks RMK veeökoloogidele oli esindatud Keskkonnaamet ja Tartu Ülikool. Korraldajad töid konverentsi lõpus eraldi esile oma heameele eestlaste osalemise üle ja avaldasid lootust, et edaspidi on rahvusvaheline osavõtt veelgi laiem.

Konverentsil toimus umbes 90 ettekannet 20 sessioonis, lisaks töötoad, arutelud ja külastused jõgede taastamisaladele. Konverents keskendus nii teaduspõhiste uuringutele kui ka praktilistele taastamistöödele käsitledes jõgede ja valgalade taastamist kliima, looduskaitse ja ühiskondlike väljakutsete valguses. Foto: Tuuli Teppo

Konverents algas kohe teistmoodi sissejuhatusega. Erinevalt Eestis toimuvatest sündmustest, kus pigem igaüks vastutab iseenda s konverents pikkade juhustega ohutuse kohta. Ühtlasi jätkusid hoiatussõnad väljasõitudel jõe äärde. Näiteks anti konverentsi

avasõnades juhised, kuidas peab käituma tulekahju korral. Väljasõidul jõe äärde juhiti osaliste tähelepanu sellele, et liigume maastikul ning meie teekonnal on libisemis- ja kukkumise oht, sest kivid ja puutüved võivad olla libedad.

RRC 2026 konverents keskendus jõgede ja nende valgalade taastamisele kliimamuutuste, looduskaitse ja ühiskondlike väljakutsete ristumispunktis. Sõnum oli läbivald selge: jõed ei ole lihtsalt kanalid vee ärajuhtimiseks, vaid mitmekesised ökosüsteemid, mis toetavad elurikkust nii vooluveekogudes kui ka nende kallastel ja kaugemalgi. Ühtlasi aitab mitmekesine loodus puhverdada kliimamuutustest tulenevaid üha sagedamini esinevaid üleujutusi. On hakatud mõistma, et looduslikud ökosüsteemid on need, mis tagavad inimesele elamisväärse keskkonna.

Foto bussiaknast: Wales maastikud on kaunid, kuid jõed voolavad sageli karjamaade vahel varjutamata sängides. Foto: Tuuli Teppo

Lähetusel kuulnud ettekannetest jäi kõlama mitu tuttavat, aga ka värskelt sõnastatud mõtet vooluveekogude taastamisest. Ehkki räägiti Suurbritannia ja Iirimaa kogemusest, olid probleemid üllatavalt sarnased Eestiga – sirgeks kaevatud ja ühetaolised jõesängid, elupaigalise mitmekesisuse nappus, veekogude katkenud ühendus ümbritseva maastikuga ja elurikkuse kadumine.

Paisude teema oli üks keskseid. Suurbritannias on kohati tohutult rändetakistusi – ühes konkreetses jõestikus näiteks koguni üle 500 paisu. Selge sõnum oli, et kui vähegi võimalik, tuleks rändetakistused täielikult eemaldada. Praktikas ei ole see aga alati realistlik ning sageli tuleb leida kompromisslahendusi. Otsuseid tehakse, kaaludes maksumust ja sellest saadavat ökoloogilist kasu. Ka väga kallid tööd võivad olla põhjendatud, kui nende tulemusena avatakse oluline osa jõestikust kaladele ja teistele liikidele. Paisutamise mastaapsust arvestades tuleb alustada sealt, kus mõju on suurim – sageli peajõest – ja alles seejärel liikuda lisajõgedele.

Läbivaks teemaks oli veel laialdaste üleujutuste vältimine. Rõhutati, et ainult vee suunamisest lammialadele ei piisa, vaid oluline on selle kinnipidamine jõesüsteemis. Samuti ei piisa üksikutest lammialadest või tööaladest – oluline on pikendada vee viibeaega kogu jõestik tervikuna, et vähendada kiirest äravoolust tingitud üleujutusi nii kesk- kui ka alamjooksul. See on oluline erinevus – eesmärk ei ole vett lihtsalt laiemalt voolama suunata, vaid aeglustada vee äravoolu ja vähendada tippvooluhulkadest tulenevaid üleujutusi alamjooksul.

Kliimamuutuste mõju oli tajutav pea kõigis käsitletud teemades. Tõusnud temperatuurid, muutunud sadememuustrid, sagenenud ekstreemsed olud ja võõrliikide levik mõjutavad otseselt jõgede seisundit ning vajavad taastamistööde kavandamisel üha suuremat tähelepanu. Näiteks rõhutati ühe olulise mõjurina kaldapuistute taastamise olulisust, et varjutada voolusängi ja hoida seeläbi vee temperatuuri madalamana.

Projektide elluviimisega seoses väärib esiletõstmist järgmine tähelepanek. Nimelt on iga jõgi erinev ning otsused sünnivad sageli kohapeal, vahel isegi ehituse käigus. See nõuab paindlikkust ja valmisolekut esialgseid plaane ümber hinnata. Seejuures tuleb märkida, et taastamine ei ole ainult ökoloogiline küsimus, vaid ka sotsiaalne ja majanduslik. Maaomanikega koostöö on sageli vältimatu.

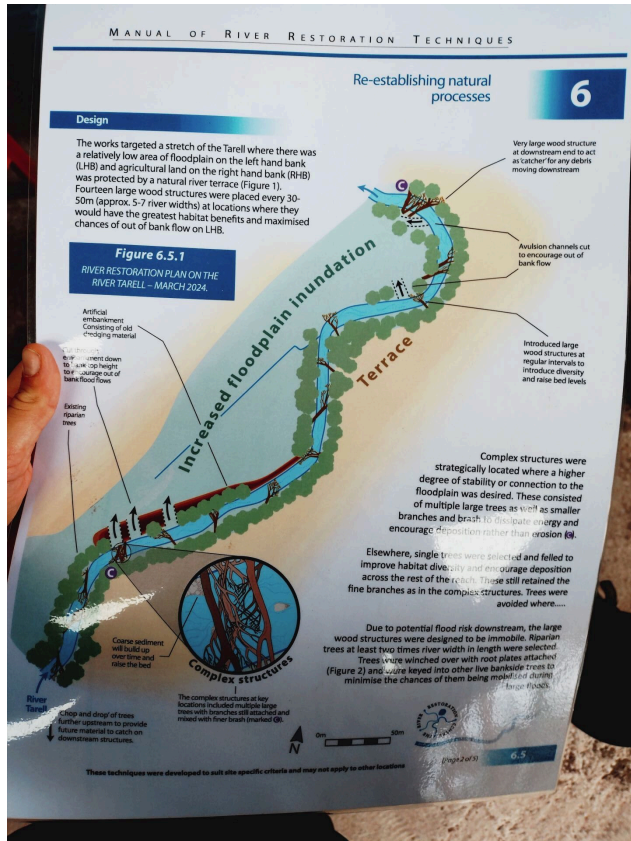
Tööriistade poolt jäi silma see, kui palju on võimalusi erinevate rakenduste kaudu ruumiandmete analüüsimiseks, kasutamiseks ja modelleerimiseks. Kaardirakendused ja seiresüsteemid võimaldavad saada ühe klikiga andmeid näiteks jõgede ristlõigete või sette paksuse kohta konkreetses punktis, mõista vee liikumist valgaladel, hinnata surveid ja kaasa ka vabatahtlike andmete kogumisse. Samas rõhutati, et ükski mudel ega tööriist ei asenda kriitilist mõtlemist ja kohapealseid vaatlusi.

Eraldi tähelepanu pälvisid linnajõed, kus ruumiirangutest hoolimata pakub jõgedes looduslike protsesside taastamine märkimisväärset sotsiaalset kasu. Oluliseks peeti kogukondade ja maaomanike kaasamist ning ka vajadust selgitada taastamise väärtust inimesele arusaadavas „hüvede keeles“.

Kokkuvõttes jäi kõlama, et jõgede taastamine ei ole pelgalt tehniline ülesanne. See on pidev tasakaalu otsimine ökoloogilise tulemuslikkuse, kulude, sotsiaalsete ootuste ja muutuvate keskkonningimuste vahel.

Väljasõidud

Konverentsipäevade vahele mahtusid ka väljasõidud. Esimesel päeval viidi meid vaatama kahte erinevat objekti.

Esimene koht oli Tarelli jõe (Uski lisajõgi) lammiala taastamisala, mis oli ühtlasi ka jõe taastamise näidisala. Jalutuskäigul tutvustati nii tehtud tööde kavandamise ja elluviimise protsessi kui ka esinenud takistusi ja seni saavutatud tulemusi. Projekt oli osa suuremast looduse taastamise programmist ning selle eestvedajateks olid kohalikud organisatsioonid (*Natural Resources Wales, NRW; River Restoration Centre, RRC; National Trust*)

Kohapeal rõhutati, et paljud Suurbritannia jõed on maaparanduse tulemusel vaesunud elustiku ja elupaikade mitmekesisusega. Oluliseks probleemiks peeti nõ looduskaugete tavainimeste hoiakuid – ollakse harjunud nägema „puhtaid“ ja korrastatud jõgesid ehk teisisõnu on inimene harjunud pildiga, kus jõe voolusäng on puudest tühi ja kaldad näiteks veepiirini niidetud. Sellised harjutud vaatepildid teevad aga keeruliseks taastamistegevuste eesmärkide ja vajalikkuse selgitamise. Tarelli jõe ligikaudu 600 m pikkune mitmekesisustamise lõik asus renditalu maal, kus varasemalt toimus intensiivne lammaste karjatamine. Talu omanikud andsid projekti eestvedajatele tegevuste kavandamisel vabad käed.

Tarelli jões tehtud töödeks kasutati kohapealset materjali – jõe kaldal kasvavaid puud. Suured puud koos juurte ja võradega paigutati jõesängiga risti või diagonaali, et juhtida vett lammialale ning soodustada looduslike protsesside taastumist: vee valgumist lammialale, selle pikemaajalist püsimist ning setete ümberpaigutamist. Kokku langetati jõe äärest ligi 40 puud, millest rajati jõesängi 14 suuremat takistust. Need takistused suunavad vett teatud veetaseme juures lammialale, kuid säilitavad samal ajal

voolusängis liikumisvõimalused elustikule. Langetatud puudena eelistati eelkõige harilikku saart, kuna piirkonnas oli saaresurma mõju ulatuslik.

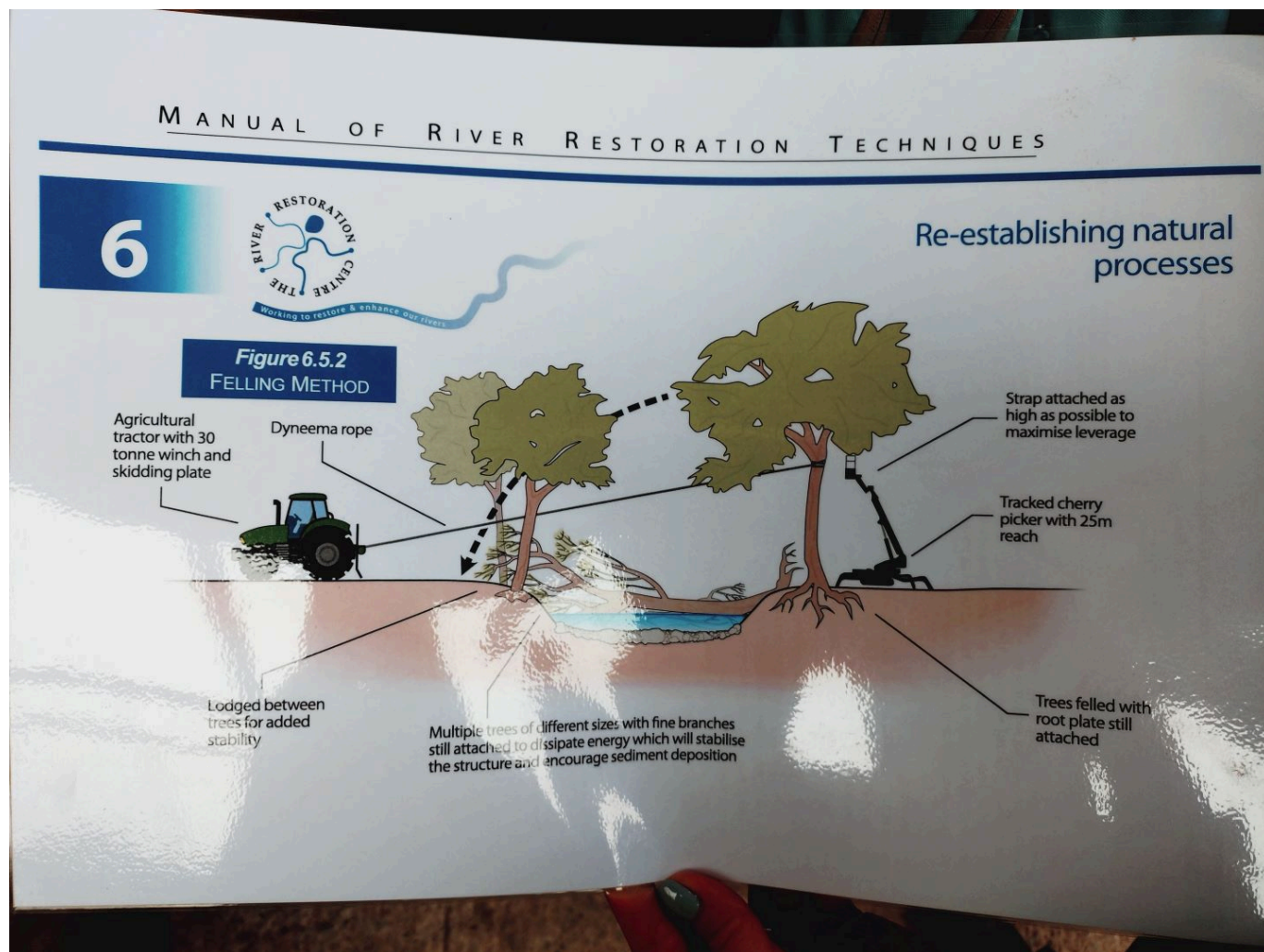
Puude paigutamisel oli oluline suunata vesi vaid ühele poole jõge, sest teisel pool paiknesid aktiivselt kasutatavad karja- ja põllumaad, mille maaomanikud ei olnud projektis osalemisele avatud. Selleks, et soodustada vee valgumist lammialale kaevati lisaks puude jõesängi paigutamisele kopa abil lammipoolsesse kaldasse väiksed, madalad ja laiad süvendid.

Fotod: Näited Tarelli jõkke paigutatud puudest. Meie silmale paistavad need küllaltki sarnased kopratammidele, ent tegelikkuses ei ole need niivõrd peene arhitektuuriga ja lasevad läbi nii vett kui kalu.

Projekti eestvedajad töid välja, et pärast tööde lõppu järgnes mitme kuu pikkune tormide ja tugevate sademete periood, kuid praktiliselt ükski jõesängi paigutatud puu ei liikunud oma kohalt. Samas oli kohe näha ka mõju lammiala üleujutamisele, mis kinnitas 'ud töö tõhusust. Kohtumisel tõdeti, et muutused jõekeskonnas ilmnesis suhteliselt kiiresti – kujunesid uued jõelooked ning isid kruusased lõigud, mis toimivad koelmualadena. Tööde edukusele viitab ka asjaolu, et üle jõe asuvalt naaberkiinnistult

hakkasid lambad regulaarselt käima taastatud liigirikkal lammialal toitumas. Taastajad pidid lausa rajama aia, et takistada lammaste pääsu taastatud alale. Juhtumit peeti näiteks sellest, kui kiiresti võib taastatud ala muutuda atraktiivseks nii loodusele kui ka ümbruskonna loomadele.

Tarelli jõkke paigutati ja painutati puid koos juurte ja võraga, et tagada nn risuhunnikute stabiilsus ja vältida puidu allavoolu kandumist. Foto: Tuuli Teppo

Alal viiakse jätkuvalt läbi järelseiret, et hinnata muutuste ulatust ja mõju. Langetatud puude külge paigaldati valged märgised, et nende liikumist oleks võimalik õhust jälgida. Samuti on kavandatud LiDAR-uuringud, et hinnata jõesängi morfoloogilisi muutusi.

Teine objekt asus Breconi linnas Uski jõel paikneva Newtoni paisu (Newton Weir) juures. Tutvustati paisu mõju smoltide ehk lõhelaste noorkalade liikumisele – Newtoni paisu puhul osutus peamiseks probleemiks kalade allavooluränne. Paisule oli rajatud kalapääs, mille kaudu täiskasvanud kalad pääsesid edukalt ülesvoolu, kuid noorkalade liikumine allavoolu oli tugevalt häiritud. Eriti terav oli probleem madala veetaseme perioodidel, mil allavoolu rändavad noorkalad jäid paisu taga olevasse soppi lõksu ega pääsenud edasi allavoolu, mistõttu hakkasid sinna kogunema. Mõnel juhul liikusid nad isegi tagasi ülesvoolu.

Kohapeal tutvustati läbi viidud taustauuringuid, sealhulgas kalade märgistamist akustiliste saatjatega, mille abil probleem omal ajal tuvastati. Seejärel tutvustati ka insenertehnilist lahendust: enne projekteerimist viidi läbi põhjalik mudeldamine, et tagada lahenduse toimimine erinevate vooluhulkade korral. Lõplikuks lahenduseks oli paisukehasse kahe allavoolukanali rajamine, millega õnnestus noorkalade rändetakistus tõhusalt kõrvaldada.

Newtoni paisule rajatud kanal kalade allavoolu pääsemiseks Usk-i jõel. Huvitav oli ka Newtoni paisu lahendus – see oli ehitatud väga pikalt piki jõge – selle põhjust ei osanud kahjuks keegi meile selgitada. Foto: Tuuli Teppo

Tugeva inimõjuga Kensoni jõe lõik, kus on kavandatud taastada lammiala koos jõe vanasse sängi suunamisega. Foto: Tuuli Teppo

Kui eelnev väljasõidupäev keskendus juba ellu viidud projektidele, siis viimasel päeval külastati alles planeerimisjärgus olevat taastamisala Kensoni jõe ääres. Tegemist on Fonmoni lossi valdustega, kus üleujutusrisiki vähendamiseks ja piirkonna looduslikkuse suurendamiseks on kavandatud taastada 3,9 ha jõe lammiala 2,2 km pikkusel jõelõigul. 1950. aastatel õgwendati ja süvendati Kensoni jõge ulatuslikult põllumajanduse tarbeks. Selle tulemusena on kujunenud elustikuvaene ja ümbritsevast kooslusest eraldatud homogeenne voolukanal. Väljasõidu eesmärk oli ühiselt arutada ja pakkuda välja lahendusi ala looduslikumaks muutmiseks. Peamised taastamisvõtted hõlmavad tõenäoliselt kõrgete kallaste madalamaks kujundamist, et vesi pääseks taas sängist lammile; ajaloolise lookleva jõesängi taasühendamist põhijõega; olemasolevate madalamate sopistuste ühendamist peavoolusängiga, et tekitada madalaveelisi alasid; suurte puude paigutamist sängi, et mitmekesistada voolumustreid, põhjamorfoloogiat ja elupaiku; sängipõhja kohatist tõstmist ning kuhjatiste lisamist sängi servadesse looduslikuma morfoloogia kujundamiseks; samuti puhveralade koosluste taastamist.

Postrite sessioon

Postrite sessioonil oli esindatud 45 postrit, millest kolm kuulusid eestlastele. RMK veeökoloogid esinesid postriga *“LIFE-SIP AdaptEst: Restoring River Connectivity and Migratory Fish Habitats in Estonia”*. Tutvustasime selle LIFE projekti raames juba likvideeritud paisusid ja tulevase tööobjekte. Eestit esindasid ka Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli ühisuuring paisude mõjust jõforelli ja hingi geneetilisele mitmekesisusele (*„Dams impact to brown trout and stone loach genetic diversity“*) ning Tartu Ülikooli projekt, milles uuritakse vabatahtlike kaasamisega tehtava looduspõhise jõgede taastamise mõju must-toonekure toidubaasi parandamisele (*“Volunteer NBS River Restoration to Test for Black Stork Food Base Enhancement”*).

Postrid olid üleval kogu konverentsi aja, seega said huvilised neid pauside ajal vaadata. Ametlik postrite sessioon toimus konverentsi esimese päeva pärastlõunal. Sessioon oli väga rahvarohke – nii postreid kui ka huvilisi oli palju ning kohati tuli lausa ruumi pärast võidelda, et postri juures seista ja seda tutvustada (samal ajal püüdes teistele ja teiste postritele mitte ette jääda). Just seetõttu toimuski suur osa infojagamisest jooksvalt arutelude käigus ning Eesti tegemised said hästi ja sisukalt tutvustatud.

Postrite sessioon oli väga rahvarohke ja tegu oli isegi oma postrini jõudmisega. Foto: Tuuli Teppo

Väljaspool ametlikku postrite sessiooni oli näituste saalis rohkem ruumi. Pildil RMK veeökoloogid ja Tartu Ülikooli vooluveekogude ökoloogia nooremteadur Jürgen Maidla.

Lõpp hea – meel hea

Uskuge või mitte, aga kobras oli konverentsil tõeline superstaar. Teda nimetati korduvalt looduse kujundamise tipp-disaineriks ning absoluutselt mitte juhuslikult toimus mai kuu keskel Suurbritannias suisa eraldi koprakonverents.

Jõgede taastamisele pühendatud konverentsilt lahkusime eelkõige kinnitusega, et oleme Eestis õigel teel. Õnneks on meil loodusväärtused paljudes kohtades veel säilinud ning looduslikkuse taastamine tähendab siinses kontekstis vaid vähest sekkumist võrreldes Suurbritannia kohati üsna jõuliste lähenemistega.

Samas võtsime kaasa ka hulga uusi vaatenurki: ideid jõgede taastamistöödeks, tööriistu valgalapõhiseks planeerimiseks, vajaduse tõsta ühiskonna teadlikkust jõgede tähtsusest ning soovi ellu viia ambitsioonikaid lahendusi, mis annaksid jõgedele tagasi nende ruumi ja loomuliku voolumustri.

Jõgede taastamine on investeering tulevikku – mida mitmekesisem keskkond, seda rohkem võimalusi nii teistele liikidele kui ka inimesele endale. Konverentsi lõppsõnadest käidi välja paar imetoredat mõttetera. Esiteks – on üsna kindel, et oma töödega me pahandame kedagi, ent kui me seda ei tee, ei ole me piisavalt ambitsioonikad. Ja teiseks – mõnikord peitub parim lahendus looduse taastamiseks tegevusest hoidumises ehk inimese sekkumise lõpetamises. Targemat ja tasakaalukat suhet keskkonnaga, kus majandamine ja looduse hoidmine käivad käsikäes!

Jaga:

[TAGASI UUDISTE VALIKUSSE](#)

[Loe lisaks](#)

BLOGI

Taani riigimetsa muutumine

19.06.2026

[LOE EDASI](#)

UUDIS

Setomaal avatakse pühapäeval taastatud Seitsmemägi

19.06.2026

[LOE EDASI](#)

Looduses liikumine

Puidu müük

Metsatööd

Looduskaitse

Loodusõpe

Elistvere loomapark

Sagadi mõis

[Räägi kaasa!](#)

[Meist](#)

[Metsaandmed](#)

[Kaardid](#)

[Kuulutused](#)

[Uudised](#)

[Kontaktid](#)

RIIGIMETSA MAJANDAMISE KESKUS

Mõisa/3, Sagadi küla, Haljala vald, 45403 Lääne-Viru maakond, rmk@rmk.ee, telefon 676 7500

RMK mobiilirakendus

[Andmekaitsetingimused](#)

[Rikkumisest teavitamine](#)